

A jövő legsürgősebb feladata.

Írta: PERCZELNÉ-KOZMA FLÓRA.

E mostani mélységes gyászban és borzalmas impresz-sziók közepette, talán nincs olyan igazán gondolkodó ember a világon, ki a jövő legsürgősebb feladatát ne a békemozgalom fokozott fejlesztésében és mindazon mozgalmak elősegítésében találja meg, melyek a háború kulturelles intézménye helyett emberhez méltó igazság-szolgáltatást biztosítanak végre a nemzetek számára!

Úgy érzem, hogy az emberiség — haladásért és szebb jövőért küzdő részének — türelme már tetőpontját érte ebben a keserves, szinte meglepetésszerűen ránk zúdult korszakban. Még megpróbáljuk valamiképpen »kimagyarázni« e szörnyű dolgot; még felbőszülő igazságérzetünket és lelket marcangoló fájdalomunkat valami örületes erővel és fegyverrel halk írássá idomítjuk, de érezzük, hogy bármennyit szónokoljanak a »mindig volt és mindig lesz« teória hirdetői és bármennyire dicsőítsék a háború »szükségességét« és »pótolhatatlan jó hatásait«, elérkezett az idő, midőn a jobbak, a közért szenvedő megrázott lelkek, minden egyes számottevő, világsorsot befolyásoló, vezető egyéntől elvárják, hogy eszének és szívének, akaraterejének és találékonyságának teljes súlyával álljon a békemozgalom szolgálatába! Mert nemcsak arról van szó, hogy »én«, mint honpolgár oda tudom-e szóval adni az életemet nemzetemért, vagy »én«, mint honleány tudok-e »felemelt lélekkel« gyászolni a hazáért, mert ezt ma, midőn — sajnos — a komplikált körülmények miatt nemzetünk számára sem volt más megoldás, mint úszni az árral, vagy, ahogy Teleki grófnő e helyen oly találóan megjegyezte: fejjel menni a falnak — ezen áldozatkészséget fényesen bebizonyítottuk mi magyarok is! Hanem arról van itt elsősorban szó, hogy tradicionális, vétkes belenyugvás, magasabb igazságokban való tájékozatlanság, szóval a mindennapi, kényelmes és fejtörést nem igénylő tucatszűrés miatt szabad-e felebarátaink feje fölött a Damoklesi kardot örökösen függő állapotban hagyni?! Mert hiszen ha csak az »én« virtuskodásáról volna szó s csak ezen »én«-t érintené a veszedelem — nagy volna a hősiesség! De abból a temérdek »én«-ből együttesen kialakul egyúttal a »felebarátok« óriási tömege, amelynek megváltásához, boldogulásához még a legparányibb s jelentéktelenebb »én« is erejéhez mérten hozzájárulni köteles! Amely köteleességet Tolstoj — a felejthetetlen békeapostol — agóniájában ezzel az utolsó sóhajjal fejezett ki: »egy — milliókért!«

Gondolják meg »jog«-gal felruházott, tehát reformtörvényekre felszabadított szerencsés nagyjaink, hogy a háború eszméjét pártoló álláspont milliók és milliók halálhörgését, megcsontítását, megvakulását vagy megörülését jelenti s majd ugyanannyi — ha nem több — gyászbaorult, összetörtött lelket tud felmutatni. — Milliók és milliók — egy megcsontosodott, korhoz nem idomított eszméért! És ha nem is millió, de azért hány megváltó eszmét, hány embertmentő szérumot és embertnevelő tudományt pusztít el ezen egyetlen hátramaradott eszméből eredő erőszak és a logikátlan golyó!

De hogy is várhatnánk a lélek nélküli golyótól logikát, mikor ez a tulajdonság, — amit előbb jeleztem — a lelket képviselő közvéleményből is meglehetősen hiányzik! Például, bámulatos naiv társadalmunk azon jóhiszemű várákozása, hogy egy határozottan kulturelles produktumból — mint amilyen a tömeggyilkolás kegyetlensége — »fejlettebb« kultúrát remél. Pedig a természet törvénye — hivatkozva Drummond fejtegetéseire és saját megfigyelt tapasztalatainkra — logikusabb az embercsinálta feltevéseknel

s átszállva a szellemi világra is, valamint a hiéna vagy tigris nem szül békés galambot, ugyanúgy a lelki világban is csak az etikai alapon nyugvó cselekedetekből és Intézményekből fakadhatnak haladást szolgáló, erkölcsi nyereségek!

Csodálatos továbbá, hogy a rémséges és beláthatatlan mennyiségű, előbb felsorolt hajmeresztő veszteségeket: a patakokban folyó vért, az eldurvult erkölcsöket, a morál teljes megváltozását, mely arra ösztönzi az azelőtt emberiesen érző, intelligensnek nevezett egyént, hogy esetleg egy »ellenséggel« megtöltött pajtának leégésén lelkes örömben törjön ki — a temérdek már meglévő és még eljövendő járványt stb. stb. alig veszi figyelembe a közvélemény, ha a háború »nyereségeiről« van szó! Ugyanis dicshimnuszokat zeng a könyörületességéről, az ápolásról, templomba járásról, az élet egyszerűsítéséről stb. stb. melyek »mind a háború szülöttei!«

Hát én igazán nem tudom, hogy ha ekkora világkatasztrófánál még erre sem volna itthonmaradt közönségünk képes — mit érdemelne!! Hiszen ha elüt valakit a villanyos, vagy megharapja embertársunkat a veszett kutya s azt környezete kétszeres gonddal ápolja, nem annak örülünk, hogy micsoda kedvező, jótékonykodó alkalmat szült a villanyos vagy a veszett kutya, hanem bizony keserves könyvekkel mérlegeljük a súlyos és apró kezelésekkal nem reparálható szerencsétlenséget!

Ez a bizonyos közvélemény azonban időnként kötelességszerűen megbotránkozik a háborúban elkövetett »embertelenségek«-en. Mert nincs szebb és felemelőbb, mint a »humánus« háború! Igaz ugyan, hogy lövik, szúrják egymást, sőt puskatussal loccsantják szét egymás agyvelejét, de azután, ha ráérnek, vagy az alkalom úgy hozza, bekötik az ellenfél kilőtt szemehelyét, vagy az összeroncsolt végtagokat, sőt még meg is itatják!

Távol legyen tőlem az az érzéketlen cinizmus, hogy meg ne látnám ezen tettnek tényleg poétikus szépségét, sőt örök értékét! Csakhogy hozzáteszem: íme — a belekényesített öldöklés dacára jelentkező kipusztíthatatlan emberiség! Tehát ezt az erényt nem a háború szüli s ebben van a szónokok nagy tévedése! A harcoló egyén, ha nem saját akaratából kegyetlenkedik, lehet humánus; de a gyilkolásra ösztönző háború soha, amíg a fából való vaskarikát fel nem találják! S hogy ezen magában véve is kegyetlen intézmény inkább kegyetlenségre nevel a vérszemet kapott tömeget, akár a harctéren, akár a megfigyelést végző társadalomban, az csak nagyon természetes az előbb említett természeti törvénynél fogva.

Hogy a háború mellett szóló érvek micsoda kegyetlenséget tartalmaznak, még egy utolsó, kínálkozó példával kívánom bizonyítani. Lépten-nyomon, még a legtekintélyesebb egyénektől is hallhatjuk azt a középkori, csodálatosan megdöbbentő nézetet, hogy már azért is szükséges és törvényszerű a háború, mert a föld különben nem győzné eltartani a temérdek embert! S ugyan ez a nézet egyúttal minden skrupulus nélkül vallja, hogy a családok végcélja a minél több gyermek, s nincs nagyobb erkölcsetelenség az egy- vagy kétgyermek rendszernél. Tehát minél sűrűbb gyermekáldás (bár tudományos alapon van bebizonyítva, hogy a családoknak ritkább időközönként született gyermekei egészségesebbek és szociális szempontból is fejlettebbek, mint a sok gyermekkel megáldott anyáé) s midőn e teória folytán feleslegre szaporodik az emberiség, zseniális találékonysággal háború által reparálják a dolgot.

Ha ez a nézet nem volna olyan tragikus jelenség a XX. században s maradt volna ezen utóbbi évben még egy futó mosoly arcunk számára, igazán a komikus ol-

dalára fordíthatnék e dolgot! A még nem létező egyén életének szociális érzésből fakadó esetleges megakadályozása égbekiáltó bűn, de már az élet tavaszán levő, nagy reményeket ígérő, talán a világ megváltását magában hordozó, vagy akárcsak anyjának szemefényét képező, de minden körülmény között Isten képére teremtett fiaink erőszakos halála erényszámba megy!

Ha megtörtént volna az a csoda, hogy a női nemet már beeresztették volna egy közös és együttes munka színterére s együtt intéznék a világ sorsát, igazán talán mi magunk is elhinnők, — annyit hallva az asszonyi logikátlan ságról, mely képtelenné teszi a nőt »férfias« gondolkodásmódra, — hogy valamiképen a mi befolyásunk csempészte be a közállapotokba s közvéleménybe e kifacsarodott logikát.

Á sok diszharmonikus érvelés citálása után, jóleső érzéssel térek át Alexander Bernátnak az Akadémián nemrég elmondott érdekes előadására. A világ-békéről elmélkedő előadó a háború melleit való általános állásfoglalást különösen két egymással ellentétes irányzatnak tulajdonítja: a materializmusnak és a teológiának. Valamint a materializmus a természet örök törvényének, örök követelményének tartja a háborút, ugyanúgy a teológia mindent Isten akaratának tulajdonítva, a háborút is kénytelen annak hirdetni s így tulajdonképpen, végeredményében a két irányt egyet mond s együttesen csinálnak akadályt a haladásért küzdő mozgalmaknak.

Legyen szabad a teológia védelmére — vallás erkölcsi egyletnek lévén a vezetője — cikkemben csak annyit mondani, hogy ez aligha a teológia bűne, hanem egyes képviselőinek tévedése. Mózes kategorikus rövidséggel kifejezeti parancsa, hogy »ne ölj«, határozottan magában foglalja azt a bővebb magyarázatot is, hogy nemcsak a családodat, barátaidat, rokonaidat és honfitársaidat ne öldököld le, hanem egyszerűjén ne ölj!

Jézusnak ugyanilyen lakonikus egyszerűséggel hirdetett alapvető elve, hogy »szerezd felebarátodat mint tenmagadat« és »arról ismernek meg benneteket, hogy tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek« (tehát ismét felebarátodat és egymást, nem pedig rokont, hitsorsost vagy hazánkfíát!) oly félreismerhetetlenül az örök béke eszmét támogatja és propagálja, hogy ezen az alapon felépült teológia jogosan és logikusan Isten akaratának nem minősítheti a háborút. Egyáltalában ha a »rossz«-at, a káros cselekedeteket tiltja a teológia — és hogyne tiltaná! — akkor a legfőbb rosszat: a háborút csak nem védelmezheti! Ha sajnos egy-két egyházi emberünk úszik is a háborút védelmező árral, hála Istennek van nem egy Giessweinünk, kik az igazi, isteni igazságoktól áthattott teológiát képviselik, bár nincs meg bennük az a krisztusi bátorság, mely Béke Egyesületünk elnökét — a feminista törekvések pártfogóját — jellemzi, sőt teljes nyíltsággal állítja az uralkodó nézetekkel szemben.

Azzal végzem gondolataimat, amivel kezdettem! E szerencsétlen világháború megszűntével nincs sürgősebb feladata iránytszabó nagyjainknak, irányainknak, egyleteinknek és egyházainknak¹, mint minden erejükből, tehetségükből és megfeszített akaratukból a békernoizmat minden eszközzel célhoz vezető módon kiterjesztetni, hogy lassanként szétsugározván az minden-

felé, áldást hozóan verődjenek vissza sugarai nemzetünkre. Iszonyú cinizmus kellene ahhoz, hogy a mi tényleg gyenge, vagyis temérdek akadállyal és megszorítással járó asszonyi munkánkat ezután is azzal a lenéző gúnnyal kisérvék, ahelyett, hogy gyökeres munkával erősítsék és kezünket megfogva a rég óhajtott cél felé vezessék, (ha már a jogot gyökeres beavatkozásra nekünk meg nem adták).

Nagy mélységet árukt el az előbb említett akadémiai előadás, midőn azon gondolattal végezte fejtegetéseit, hogy még ha sohasem sikerülne is a békeeszmé nemes törekvése, nekünk úgy kell beszélünk és cselekednünk, mintha, már látnók a cél közelségét! Nagy és fenséges mondás! Tartalmazza azt az imponáló parancsot, hogy inkább egy lehetetlen idealizmusért küzdeni, mint egy sáros vagy véres köznapni tényállásba belenyugodni!

Jézus Krisztus azért olyan örök értékű reformátor, mert az utolsó keserves percig kitartott megbukottnak látszó eszméje mellett! A múlt napokban mondta róla egy kiváló egyházi szónok: »Ha meg is fordulhatott valaha az eszében, hogy bizony elhagyta őt törekvésével együtt az Isten, bizonyára a másik pillanatban már utána gondolta: mindegy Uram — én veled maradok.«

Mi gyászoló asszonyok sem tehetünk egyebet! Ha megtörténik is az a szomorú dolog, hogy még e v i l á g h á b o r u után is csak az eddigi kisebb arányú támogatással dolgozunk és még jobban besötétedik is felettünk az ég — mi eszménkel maradunk. És épen ez bizonyítja a békeeszmé igazságát és kivihetőségét. Ismét Drummond Henriknek a szellemiekre átvitt természettudományára hivatkozom: amely eszmével igazságérzetünknel fogva fel nem tudunk hagyni, abban szükségszerűen, megvalósulásra hivatott igazság foglaltatik.